

بررسی عوامل موثر بر امنیت گردشگری در پارک جنگلی ناهارخوران

الهام صدیقی* و محمد حسنی

گروه محیط زیست، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، گرگان، ایران. * رایانامه نویسنده مسئول: elm.sedighi@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۹۱/۱۱/۲۹

تاریخ دریافت: ۹۱/۰۶/۳۰

چکیده

جنگل و پارک‌های جنگلی در میان منابع محیط‌زیستی در افزایش رفاه انسان‌ها نقش حیاتی ایفا می‌کنند. عوامل متعددی در توسعه گردشگری تاثیرگذار هستند که امنیت یکی از مهمترین شاخص‌های عامل گسترش گردشگری تلقی می‌باشد. هدف از این پژوهش بررسی احساس امنیت در تفرجگاه جنگلی ناهارخوران و عوامل موثر بر آن است. روش این پژوهش توصیفی-پیمایشی با نمونه‌گیری هدفمند از طریق تکمیل پرسشنامه بوده و با تعداد ۲۰۰ نمونه که از روش کوکران بدست آمده، اطلاعات جمع آوری شده است. ابزار تحقیق با استفاده از اعتبار صوری و پایایی سوالات آن با استفاده از ضریب آلفای کرون‌باخ در حد ۰/۷۰ مورد تایید قرار گرفت. نتایج تحقیق نشان داد که امنیت یک معیار اساسی برای انتخاب مناطق تفرجگاهی جنگلی است، به طوری که مناطق پوشیده از جنگل و دور از دسترس دارای رابطه منفی با احساس امنیت و انتخاب این مناطق برای تفرج است. همچنین بین افزایش تعداد گردشگران، نزدیکی به اماکن عمومی و راه‌های دسترسی و احساس امنیت در این مناطق رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد ($p < 0.05$). نتایج حاصل از آزمون کروسکال والیس نیز نشان داد که میان سن افراد، تفرج به همراه گروه‌های مختلف گردشگری مانند خانواده، دوستان و گروه‌های گردشگری با احساس امنیت در افراد در تفرجگاه‌های جنگلی رابطه معنی‌داری وجود دارد ($p < 0.05$). به طوری که افراد در سن ۳۵ تا ۵۰ و به همراه گروه‌های گردشگری احساس امنیت بیشتری دارند.

واژه‌های کلیدی: تفرج، امنیت، گردشگر، تراکم پوشش گیاهی، ناهارخوران.

مقدمه

شهر، سیستم پارک‌های ملی و غیره به مرحله اجرا درآید. با این وجود طرح‌های اجرا شده به دلیل آن که در اثر دستورات عمل‌های بدون مطالعه انجام می‌شوند، لزوماً پاسخگوی تقاضای استفاده‌کنندگان نیستند. اغلب این طرح‌ها فقط در ایجاد فضای سبز یک جامعه شهری تاثیرگذار هستند (محمودی، ۱۳۸۶) و کمتر به منظور رفع نیاز تفرجی افراد جامعه در محیط‌های طبیعی برنامه‌ریزی شده‌اند.

انسان‌ها به موازات افزایش جمعیت انسانی و فشار زندگی شهری برای جستجوی خلوت به طبیعت روی می‌آورند. این روند در سراسر جهان رو به گسترش بوده و شمار بازدیدکنندگان از مناطق به طور پیوسته رو به افزایش است (مجنونیان، ۱۹۷۴). توجه به موضوع تفرج در سال‌های اخیر باعث شده است که طرح‌های زیادی در زمینه توسعه فضای سبز و ایجاد مراکز تفریحی مانند پارک‌های شهری و پارک‌های خارج از

موفقیت و رشد پایدار گردشگری در گرو عملکرد مناسب و هماهنگ عوامل متعددی است که با هم ارتباط تنگاتنگی دارند که امنیت گردشگران و مقصدهای گردشگری یکی از مهم‌ترین آنها است. امروزه امنیت به عنوان مهمترین و زیربنایی‌ترین اصل برای تدوین استراتژی توسعه گردشگری در جهان به شمار می‌آید (صیدایی و هدایتی مقدم، ۱۳۸۹). میان گردشگری، ثبات، توسعه و امنیت رابطه‌ای تعریف شده وجود دارد، چرا که توسعه زیر ساخت‌های جهانگردی تا حدود زیادی به سایر فعالیت‌های جاری و عمرانی یک منطقه، عوامل حمایت‌کننده، قوانین و مقررات (امنیت)، اطلاع‌رسانی، هماهنگی سازمان‌های مرتبط و گسترش حمل و نقل در امور جهانگردی وابسته است و هرگونه بروز ناامنی و بکارگیری خشونت در سطوح مختلف زیان‌های جبران‌ناپذیری به این صنعت وارد می‌سازد (صیدایی و هدایتی مقدم، ۱۳۸۹).

تقاضای تفرج رابطه مثبت با کیفیت منطقه تفرجی دارد (باقرزاده، ۱۳۹۰) و توسعه صنعت گردشگری در هر کشور نشان از ثبات امنیت ملی در آن کشور است. همچنین گردشگری زمانی در یک کشور رونق می‌یابد که توجه دولت آن برای تامین امنیت گردشگران بیشتر شده باشد. علاوه بر این تعداد دفعات بازدید و مدت اقامت خانواده‌ها با افزایش رفاه در منطقه افزایش یافته که برای گروه‌های خانوادگی بیشتر حائز اهمیت است (Hellstrom & Nordstrom, 2012).

صیدایی و هدایتی مقدم (۱۳۸۹) به بررسی نقش امنیت در توسعه گردشگری پرداخته و دریافته‌اند که موفقیت و رشد پایدار گردشگری در گرو عملکرد مناسب و هماهنگ عناصر و فاکتورهای متعددی است که امنیت گردشگران و مقصدهای گردشگری یکی از مهم‌ترین این فاکتورها است. لقائی و طبری (۱۳۸۲) در ۴ پارک (ملت، شریعتی، پارک جنگلی طالقانی و سید خندان) به بررسی مدیریت ایمنی در پارک‌ها و

فضای سبز پرداختند. نتایج آنها نشان داد که پارک جنگلی طالقان و سید خندان در رده آخر از لحاظ ایمنی قرار گرفته‌اند. زنگی آبادی و همکاران (۱۳۸۹) به تحلیلی بر وضعیت امکانات و تسهیلات گردشگری استان کردستان از دید گردشگران پرداخته و دریافته‌اند که مکان‌های گردشگری این استان در اغلب زمینه‌ها فاقد امکانات و تسهیلات لازم برای جذب گردشگران بوده و برنامه‌ریزی اصولی برای گردشگر در سطح استان نه تنها می‌تواند امکان جذب گردشگر بیشتر را فراهم آورد، بلکه آثار زیان‌بار گردشگری بر محیط زیست و فرهنگ جامعه را کاهش خواهد داد. کافی و همکاران (۱۳۸۶)، اصول ایمن‌سنجی در طراحی پارک‌ها را بصورت پیمایشی مورد بررسی قرار داده و نشان دادند که عدم احساس امنیت در پارک‌ها به علت عدم وجود برنامه‌های ایمنی و یا عدم اجرای یکپارچه فعالیت‌های ایمنی در کنار دیگر برنامه‌های مدیریتی است. Crompton و Hamilton (۱۹۹۱) در تحقیق خود تعیین‌کننده‌های ابعاد پنج‌گانه کیفیت خدمات (ملموس، پاسخگویی، قابلیت اعتماد، قابلیت اطمینان و همدلی) در پارک‌ها را مورد بررسی قرار داده و به این نتیجه رسیدند که متولیان پارک باید از نیازهای گردشگران و سطح کیفیت خدمات مورد تقاضا آگاهی داشته باشند تا راهنمای خوبی برای تامین و ارزیابی کیفیت خدمات ارائه شده باشد.

بررسی مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که بررسی مناطق تفرجی از منظر اقتصادی و اجتماعی و تحلیل کامل خواسته‌های مردم و همچنین پیش‌بینی نیازهای تفرجگاهی با توجه به تقاضای روز افزون نسبت به تفرجگاه‌ها و تفرج در حال حاضر باید مورد توجه قرار گیرد (اسماعیلی ساری و لطیفی اسکویی، ۱۳۸۷). به همین منظور، شناسایی و تحلیل عوامل تاثیرگذار بر تقاضای تفرجی، کمک شایانی در اجرای طرح‌های موفق تفرجی تفرجگاه‌ها و در نتیجه افزایش

می‌رسد. پوشش گیاهی منطقه ناهارخوران از نوع معتدل و جنگل‌های آن خزری متعلق به جغرافیای گیاهی هیرکانی و دارای اراضی جنگلی متراکم است. ناهارخوران از قدیم به عنوان یک منطقه جنگلی تفریحی شناخته شده، ولی بافت آن در دهه‌های اخیر به دلایل مختلف از جمله استفاده نادرست از منابع طبیعی، جنگل‌زدایی و توسعه بی‌برنامه و بی‌رویه شهر گرگان تغییر کرده به طوری که مناطق مسکونی و اداری و امکانات شهری نیز به آن اضافه گردیده است. بیشتر جاذبه‌های گردشگری ناهارخوران طبیعی بوده و عمده بازدیدکنندگان برای استفاده از محیط، چشم اندازه‌ها، آب و هوا، ورزش، کوه‌پیمایی و فعالیت‌های مشابه به این منطقه می‌آیند.

جهت شناخت عوامل تاثیرگذار بر ناامنی پارک جنگلی ناهارخوران از روش تکمیل پرسشنامه استفاده شد. در پژوهش‌های متعددی از پرسشنامه به منظور جمع‌آوری اطلاعات استفاده می‌شود. این روش‌های جمع‌آوری اطلاعات معمولاً در مورد احساسات، انگیزش، نگرش، اعمال و تجارب اشخاص جستجو و تحقیق می‌کند و می‌توان آن را به عنوان سندی دانست که سوالات مشابهی از همه افراد عضو نمونه تحقیق می‌پرسد. پرسشنامه مربوط به این پژوهش با بازدید اولیه از پارک و مطالعه تحقیقات مشابه طرح‌ریزی گردید. با توجه به این اطلاعات و با استفاده از آزمون کوکران تعداد ۲۰۰ نمونه برای این پژوهش جمع‌آوری شد و بررسی نهایی با استفاده از ۱۷۷ پرسشنامه صورت گرفت. پرسشنامه‌ها طی فصل بهار سال ۱۳۹۲ بین بازدیدکنندگان به صورت تصادفی توزیع گردید. سوالات پرسش‌نامه مشتمل بر شناخت مشخصات فردی پاسخ‌دهندگان، شناخت ویژگی‌های تفریحی بازدیدکنندگان، عوامل ایجاد ناامنی و بررسی عوامل موثر بر احساس امنیت بازدیدکنندگان در مناطق تفریحی بوده است.

رضایت‌مندی استفاده‌کنندگان از این مناطق خواهد کرد. توجه به این موضوع در تعیین برنامه‌ریزی برای تامین نیازهای آینده امری اجتناب‌ناپذیر است (مجنونیان، ۱۳۷۴). آراء و نگرش بازدیدکنندگان از تفرجگاه‌ها و امکانات تفرجگاهی در ارتقای سطح کیفی عرضه و به طریق اولی حفظ تقاضا در سطحی مطلوب یکی از ابزارهای اصلی مدیریت تفرجگاه‌ها به شمار می‌رود (گشتاسب میگونی و همکاران، ۱۳۸۷).

هدف از این پژوهش بررسی اولویت گردشگران پارک جنگلی ناهارخوران درباره احساس امنیت در این منطقه، مطالعه نحوه نگرش آن‌ها نسبت به این تفرجگاه از لحاظ امنیت در مناطق مختلف آن و نیز افکار سنجی نیازهای آنها بود تا بر اساس آن بتوان روابط بین عناصر تفرجگاه و نیازمندی‌های بازدیدکنندگان را در آینده طوری طراحی نمود تا هر چیزی مطابق نظر بازدیدکنندگان و ظرفیت تفرجگاهی منطقه در جای خود معنی و مفهوم پیدا کند.

مواد و روش‌ها

منطقه ناهارخوران در چهار کیلومتری جنوب شهر گرگان واقع شده است. این پارک مجموعه‌ای از فضاها، جنگلی در اطراف جاده و همچنین حاشیه رودخانه و محدوده‌های تاسیسات شهرداری و جهانگردی را شامل می‌شود که از سال ۱۳۳۸ توسط سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور به منظور تامین تفرجگاه اهالی گرگان در اختیار شهرداری گرگان قرار گرفت. ناحیه ناهارخوران گرگان از لحاظ آب و هوایی جزء مناطق معتدل و نیمه‌مرطوب خزری است. میانگین حداقل دمای هوای این منطقه بین ۱۲ تا ۲۲ درجه سانتی‌گراد و بارندگی متوسط سالانه آن ۶۴۹ میلی‌متر اعلام شده است. ارتفاع متوسط بیشتر محدوده این منطقه حدود ۴۰۰ تا ۴۵۰ متر از سطح دریا است که در برخی نواحی به ۷۰۰ تا ۹۰۰ متر نیز

داشت که تحقیق حاضر از قابلیت اعتماد یا روایی برخوردار بود.

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی از نرم‌افزار SPSS استفاده گردید. در بخش آمار توصیفی از شاخص‌های آماری نظیر فراوانی و در سطح آمار استنباطی جهت تعیین میزان همبستگی بین احساس امنیت در مناطق عمق جنگل با جنسیت بازدیدکنندگان و گروه‌های مختلف گردشگری از آزمون کروسکال-والیس استفاده شد.

در این مطالعه از روش آلفای کرون‌باخ برای محاسبه پایایی پرسشنامه استفاده شد که برای محاسبه هماهنگی درونی ابزار اندازه‌گیری به کار می‌رود. برای محاسبه ضریب آلفای کرون‌باخ از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۱ ارائه شده است. ضریب روایی به دست آمده برای پرسشنامه همانطور که از جدول استنباط می‌شود در حد متوسط است و این موضوع نشان‌دهنده این است که همبستگی درونی بین متغیرها برای سنجش مفاهیم مورد نظر مناسب است. بدین ترتیب می‌توان بیان

جدول ۱. میزان ضریب اعتبار پرسشنامه (آلفای کرون‌باخ)

ضریب آلفای کرون‌باخ	تعداد پرسشنامه	پرسشنامه‌ها
۰/۷۰	۱۷۷	بازدیدکنندگان

۱۰۴ نفر همراه با خانواده و ۱۳ درصد از افراد با فراوانی ۲۳ نفر همراه با گروه‌های گردشگری از پارک جنگلی نهارخوران بازدید کرده‌اند (جدول ۳). بیشترین تعداد همراه در این بازدیدها ۸-۴ نفر (۳۳/۳ درصد) و ۱/۱ درصد از این بازدیدها نیز به صورت فردی بوده است. جدول ۴ توزیع فراوانی عوامل ایجاد ناامنی موجود در پارک جنگلی نهارخوران را از نظر بازدیدکنندگان نشان می‌دهد که ۲۸/۸ درصد از افراد وجود افراد مزاحم و ۲۳/۲ درصد افراد نبود نیروهای امنیتی را سبب ایجاد عوامل ناامنی در این مناطق اعلام کردند. ۴۱/۸ درصد از افراد همه موارد ذکر شده شامل وجود افراد مزاحم، تعداد اندک گردشگران حاضر در منطقه، تراکم زیاد پوشش گیاهی، نبود نیروهای امنیتی و کمبود امکانات در منطقه را از عوامل اصلی ایجاد ناامنی برشمردند.

نتایج نظرسنجی درباره امنیت مناطق تفریحی جنگلی برای بانوان و امنیت در نواحی موجود در عمق جنگل در جدول ۵ آورده شده است. این نتایج

نتایج

سوالاتی به منظور آگاهی از نظرات و انگیزه‌های بازدیدکنندگان از پارک جنگلی نهارخوران و شناخت عوامل موثر بر احساس امنیت آن‌ها طرح شده بود که با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج مربوط به یافته‌های توصیفی شامل جنسیت بازدیدکنندگان، وضعیت تاهل، وضعیت شغلی، سن و تعداد همراهان مراجعه بازدیدکنندگان هستند که در جدول ۲ آورده شده‌اند. نتایج نشان داد که ۵۴/۸ درصد از بازدیدکنندگان را مردها و ۴۵/۲ درصد را زنها تشکیل داده است که از این تعداد به ترتیب ۵۳/۱ و ۴۶/۹ درصد متاهل و مجرد بودند. بیشتر بازدیدکنندگان از نظر وضعیت شغلی دانشجویان (۲۷/۱ درصد) و کارمندان دولت (۱۹/۲ درصد) بودند. بعلاوه بیشتر بازدیدکنندگان (۴۴/۱ درصد) در محدوده سنی ۲۵-۱۸ سال و کمترین افراد با ۲/۸ درصد بیشتر از ۵۰ سال سن داشتند. همچنین ۵۸/۸ درصد از پاسخ دهندگان با فراوانی

خانواده، دوستان و گروه‌های گردشگری در جدول ۸ نشان می‌دهد که نزدیکی به راه‌های دسترسی از جمله راه‌های اصلی و فرعی و نزدیکی به اماکن عمومی مانند رستوران‌ها، مساجد و زمین‌های بازی کودکان نقش بسزایی در ایجاد احساس امنیت در بازدیدکنندگان از مناطق تفریحی جنگلی دارد. در مناطق انبوه و متراکم جنگل نیز حضور افراد گردشگران دیگر از عوامل اصلی ایجاد امنیت به شمار می‌رود. همچنین نتایج نشان دادند که حضور نیروهای مسئول امنیت از عوامل اصلی بالا رفتن احساس امنیت در مناطق مختلف تفرجگاهی جنگلی در بازدیدکنندگان است. جدول ۹ اولویت عوامل تاثیرگذار بر انتخاب مکان‌های مناسب برای اقامت شبانه در تفرجگاه‌های جنگلی را از نظر بازدیدکنندگان نشان می‌دهد. این نتایج حاکی از آن است که ۳۵/۶ درصد افراد نزدیکی به جاده‌های اصلی یا فرعی را برای انتخاب مکان مناسب برای اقامت شبانه در تفرجگاه جنگلی مناسب دانسته و ۶۱/۶ و ۶۶/۷ درصد افراد به ترتیب امکان دید کافی به اطراف و وجود نور کافی در منطقه را ضروری می‌دانند. برای بیشتر افراد (۳۴/۵ درصد) وجود درخت و بوته برای انتخاب مکان اقامت شبانه تفاوتی ندارد.

حاکی از آن است که به ترتیب ۴۰/۲ و ۲۴/۳ درصد افراد موافق و کاملاً موافق با این مطلب هستند که مناطق تفریحی جنگلی برای بانوان ناامن بوده و ۴۵/۸ درصد افراد نیز معتقد هستند که مناطق موجود در عمق جنگل امنیت کافی برای فعالیت‌های تفریحی و گردشگری ندارد. جهت تعیین همبستگی بین سن افراد و تفرج با گروه‌های مختلف مانند خانواده، دوستان و گروه‌های گردشگری با میزان احساس امنیت در مناطق عمق جنگل از آزمون ناپارامتریک کروسکال والیس استفاده شد که فرض مساوی بودن میانه‌های چند گروه را در طرح تصادفی یک طرفه بررسی می‌کند و در واقع گزینه غیر پارامتریک آنالیز واریانس است. معیار رد یا قبول آزمون مقدار سطح معنی داری و مقایسه آن با مقدار $\alpha = 0.05$ است. این مقدار بین سن افراد و گروه‌های مختلف گردشگری با احساس امنیت در مناطق عمق جنگلی کمتر از ۰/۰۵ است. بنابراین بین احساس امنیت با سن بازدیدکنندگان و همراهی با گروه‌های متفاوت گردشگری تفاوت وجود داشت (جدول ۶ و ۷) و سنین بین ۳۵ تا ۵۰ سال و تفرج به همراه گروه‌های گردشگری احساس امنیت بیشتری برای گردشگر دارد. بررسی مهمترین عوامل ایجاد امنیت در مناطق مختلف تفرجگاهی در گروه‌های مختلف تفریحی مانند

جدول ۲. جنسیت بازدیدکنندگان از جنگل ناهارخوران گرگان طی دوره مطالعاتی

بازدیدکنندگان		جنس
درصد	فراوانی	
۵۴/۸	۹۷	مرد
۴۵/۲	۸۰	زن
۱۰۰	۱۷۷	جمع

جدول ۳. نحوه مراجعه بازدیدکنندگان از جنگل ناهارخوران گرگان طی دوره مطالعاتی

بازدیدکنندگان		همراهان
درصد	فراوانی	
۵۸/۸	۱۰۴	همراه با خانواده
۲۸/۲	۵۰	همراه با دوستان
۱۳	۲۳	همراه با گروه‌های گردشگری
۱۰۰	۱۷۷	جمع

جدول ۴. عوامل ایجاد ناامنی از دید بازدیدکنندگان از جنگل ناهارخوران گرگان طی دوره مطالعاتی

بازدیدکنندگان		عوامل ایجاد ناامنی
درصد	فراوانی	
۲۸/۸	۵۱	وجود افراد مزاحم
۲/۸	۵	تعداد اندک گردشگران حاضر در منطقه
۲۳/۲	۴۱	نبودن نیروهای امنیتی
۱/۱	۲	تراکم زیاد پوشش گیاهی
۲/۳	۴	کمبود امکانات لازم در منطقه
۴۱/۸	۷۴	همه موارد
۱۰۰	۱۷۷	جمع

جدول ۵. نظرسنجی از بازدیدکنندگان جنگل ناهارخوران گرگان طی دوره مطالعاتی در مورد امنیت بانوان در جنگل

درصد نظرسنجی					نظرسنجی
کاملاً مخالفم	مخالفم	تفاوتی ندارد	موافقم	کاملاً موافقم	
۵/۶	۱۳/۶	۱۶/۴	۴۰/۲	۲۴/۳	مناطق تفریحی جنگلی برای بانوان ناامن است
۲/۳	۵/۶	۷/۳	۳۹	۴۵/۸	نواحی عمق جنگل امنیت کافی ندارد

جدول ۶. رابطه بین سن و احساس امنیت در مناطق عمیق از دید بازدیدکنندگان جنگل ناهارخوران گرگان طی دوره مطالعاتی

	احساس امنیت در مناطق عمق جنگل
Chi-Square	۱۰/۸۶۴
Df (درجه آزادی)	۳
Asymp. Sig.	۰/۰۱۲

جدول ۷. رابطه بین احساس امنیت در مناطق عمیق جنگل و گروههای مختلف گردشگری از دید بازدیدکنندگان جنگل ناهارخوران گرگان طی دوره مطالعاتی

احساس امنیت در مناطق عمیق جنگل	
Chi-Square	۸/۴۲۳
Df (درجه آزادی)	۳
Asymp. Sig.	۰/۰۳۸

جدول ۸. بررسی میزان امنیت در مناطق مختلف تفریحی جنگلی در شرایط همراه بودن با گروههای متفاوت گردشگری از دید بازدیدکنندگان جنگل ناهارخوران گرگان طی دوره مطالعاتی (گزینه‌ها به صورت صعودی مرتب شده به طوری که گزینه (۱) امنیت خیلی کم، (۲) کم، (۳) متوسط، (۴) زیاد و (۵) خیلی زیاد را نشان می‌دهد)

مناطق	به همراه خانواده					به همراه دوستان					به همراه گروههای گردشگری				
	۱	۲	۳	۴	۵	۱	۲	۳	۴	۵	۱	۲	۳	۴	۵
نزدیک به جادههای فرعی	۱۰/۷	۳۰/۳	۳۹/۵	۱۱/۹	۴/۵	۷/۹	۲۹/۸	۴۴/۱	۱۳/۶	۴/۵	۴/۵	۹/۶	۴۷/۶	۲۶/۹	۷/۳
نزدیک به رستوران، مسجد و محل بازی	۴	۲/۸	۱۳/۶	۳۲/۸	۴۶/۹	۱/۱	۵/۶	۱۳/۶	۳۴/۹	۴۴/۸	۴	۳/۴	۱۱/۳	۳۰/۶	۴۷/۷
نزدیک به جادههای اصلی	۵/۱	۵/۱	۲۹/۴	۳۸/۹	۲۱/۵	۴/۵	۸/۵	۱۵/۳	۴۲/۵	۲۹/۲	۴	۶/۲	۱۵/۳	۴۱/۵	۳۳/۱
پر درخت و دور از دیگران	۴۱/۲	۲۸/۲	۱۸/۶	۵/۶	۶/۲	۲۸/۴	۳۶	۱۷/۵	۹/۶	۸/۵	۱۰/۷	۱۱/۹	۳۰/۳	۳۶/۹	۱۰/۲
پردرخت با جمعیت زیاد	۲/۸	۷/۳	۲۳/۵	۳۹/۳	۲۷/۱	۴	۶/۲	۱۶/۹	۳۹/۸	۴۳/۱	۲/۳	۵/۶	۱۵/۲	۳۵/۹	۴۱
با حضور ارگانهای مسئول امنیت	۴	۴/۵	۱۴/۱	۲۹/۹	۴۷/۵	۲/۳	۷/۳	۱۱/۹	۲۲/۴	۵۶/۲	۴	۲/۸	۱۱/۸	۳۳/۱	۴۸/۳

جدول ۹. انتخاب مکان مناسب برای اقامت شبانه از دید بازدیدکنندگان جنگل ناهارخوران گرگان طی دوره مطالعاتی

گزینه‌ها	درصد				
	ضروری	مناسب	تفاوتی ندارد	مناسب نیست	مضر است
نزدیک بودن به جاده اصلی	۶۰/۵	۲۷/۷	۶/۸	۲/۸	۲/۳
نزدیک بودن به جاده اصلی یا فرعی	۱۴/۷	۳۵/۶	۱۴/۱	۲۶	۹/۶
امکان دید کافی به اطراف	۶۱/۶	۲۶	۹	۲/۳	۱/۱
وجود نور کافی در منطقه	۶۶/۷	۲۶/۶	۵/۱	۰/۶	۱/۱
وجود درخت و بوته	۱۳	۲۹/۴	۳۴/۵	۱۶/۹	۶/۲

بحث و نتیجه‌گیری

پارک‌های جنگلی طبیعی یکی از کانون‌های اصلی قوت و ترویج گردشگری به شمار می‌روند که از نظر کمی و کیفی به موازات رشد خود در حال تحول هستند. فعالیت گردشگری تنها انگیزش مردم برای گذران فراغت در طبیعت نیست بلکه فرصتی است برای آشنایی آن‌ها با میراث‌های طبیعی که باید به نسل‌های آتی، طبیعت و فرهنگ حفاظت از آن را منتقل کنند. با وجود این، چنانچه گردشگری در خارج از چارچوب واحد مدیریت صورت گیرد امکان بروز پیامدهای جدی و تهدیدکننده را تشدید می‌کند (گشتاسب میگونی و همکاران، ۱۳۸۷).

باید توجه داشت توسعه صنعت گردشگری در

پارک‌های جنگلی طبیعی یکی از کانون‌های اصلی قوت و ترویج گردشگری به شمار می‌روند که از نظر کمی و کیفی به موازات رشد خود در حال تحول هستند. فعالیت گردشگری تنها انگیزش مردم برای گذران فراغت در طبیعت نیست بلکه فرصتی است برای آشنایی آن‌ها با میراث‌های طبیعی که باید به

هر کشور نشان‌دهنده ثبات امنیت ملی در آن کشور است. در این رابطه بسیار حائز اهمیت است که بدانیم امنیت را در چه مقوله‌هایی باید به وجود آورد، مساله‌ای که برای حل آن نیازمند به شناخت تهدیدها و فرصت‌ها هستیم. نتایج در پژوهش حاضر نشان داد که متغیرهای نزدیکی به راه‌های دسترسی، مساجد، رستوران‌ها و محل‌های بازی کودکان، مناطق پوشیده از درخت در حضور دیگر گردشگران و یا دور از آنها و نیز حضور نیروهای امنیتی در این مناطق اثر معنی‌داری بر احساس امنیت در تفرجگاه‌های جنگلی داشته است ($p < 0.05$) به طوری که ۶۷/۹ درصد افراد زمانی که به همراه خانواده در این مناطق حضور داشته مناطق نزدیک به رستوران، مسجد و محل‌های بازی کودکان، ۴۷/۵ درصد مناطق با حضور ارگان‌های مسئول امنیت و ۳۹/۳ درصد مناطق پردرخت با جمعیت زیاد را ترجیح می‌دهند. در مقابل ۴۱/۲ درصد افراد در این شرایط از مناطق پر درخت و دور از دیگران پرهیز کرده و امنیت را در این مناطق خیلی کم می‌دانند. این در صورتی است که در هنگام همراهی با دوستان در این مناطق ۲۸/۴ درصد افراد مناطق پر درخت و دور از دیگران را خیلی ناامن می‌دانند. هنگامی که افراد با گروه‌های گردشگری برای تفرج به این مناطق می‌روند ۳۶/۹ درصد افراد امنیت مناطق جنگلی پردرخت و دور از دیگران را زیاد می‌دانند. این نتایج نشان می‌دهد بین حضور تعداد افراد گردشگر موجود در منطقه، نزدیکی به تسهیلات عمومی، جاده‌های دسترسی، حضور نیروهای امنیتی و احساس امنیت در مناطق تفرجی جنگلی یک همبستگی مثبت وجود دارد.

در مورد عوامل ایجاد ناامنی در این مناطق ۲۸/۸ درصد وجود افراد مزاحم و ۲۳/۲ درصد افراد نبود نیروهای امنیتی را از عوامل اصلی ایجاد ناامنی در منطقه می‌دانند، به طوری که نتایج حاصل از

نظرسنجی نشان می‌دهد که به ترتیب ۲۴/۳ و ۴۵/۸ درصد از افراد با این نکته کاملاً موافق هستند که نواحی عمق جنگل امنیت کافی را نداشته و مناطق تفریحی جنگلی برای بانوان ناامن است. نتایج حاصل از آزمون کروسکال والیس نشان داد که میان سن افراد، تفرج با گروه‌های مختلف گردشگری مانند خانواده، دوستان و گروه‌های گردشگری و احساس امنیت در افراد در تفرجگاه‌های جنگلی رابطه معنی‌داری وجود دارد، به طوری که بیشتر افراد بیان کردند هنگامی که در مناطق پردرخت و دور از دیگران به همراه خانواده و دوستان هستند از احساس امنیت کمتری در مقایسه با زمان حضور گروه‌های گردشگری در این مناطق برخوردار هستند. همچنین در مناطق پردرخت با جمعیت زیاد به همراه دوستان و گروه‌های گردشگری احساس امنیت بیشتری نسبت به زمان حضور همراه خانواده در این مناطق می‌کنند. افراد بین ۳۵ تا ۵۰ سال نیز در میان گروه‌های مختلف سنی احساس امنیت بیشتری نسبت به سایر گروه‌های سنی داشتند. در انتخاب مکان مناسب برای اقامت شبانه نیز ۶۰/۵ درصد افراد نزدیک بودن به جاده‌های اصلی، ۶۱/۶ درصد دید کافی به اطراف و ۶۶/۷ درصد وجود نور کافی در منطقه را ضروری می‌دانند. با توجه به مطالب ذکر شده در خصوص نقش امنیت در توسعه گردشگری، جهت بهبود وضعیت گردشگری در منطقه جنگلی ناهارخوران پیشنهاد می‌گردد که تسهیلات تفرجگاهی بایستی با توجه به این موضوع که قابلیت گردشگران با خانواده‌ها بوده و باید مجموعه ضرورت‌های فرهنگی در مراکز تفرجگاهی پیش بینی شده و تامین نیازهای تفریحی کودکان نیز باید یکی از عوامل مهم در طرح ریزی به شمار آید. همچنین امکانات و تسهیلات تفرجگاهی با توجه به رده سنی مراجعین باید نیازهای گروه‌های سنی ۲۵- ۱۸ سال را در ابتدا برآورده سازد. توسعه اماکن اقامتی،

زنگ آبادی، ع.، ضیایی، م.، بایزیدپور، ه. و کهزادی، ا. (۱۳۸۹) تحلیلی بر وضعیت امکانات و تسهیلات گردشگری استان کردستان از دید گردشگران. فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیای انسانی. ۲(۴): ۳۹-۵۶.

صدیایی، س. ا. و هدایتی مقدم، ز. (۱۳۸۹) نقش امنیت در توسعه گردشگری. فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی، ۴: ۹۷-۱۱۰.

کافی، م.، عسگرزاده، م. و منصوری، س. ا. (۱۳۸۶) اصول ایمن‌سنجی در طراحی پارک‌ها. مجله علوم کشاورزی. ۳۸(۱): ۳۸-۳۸.

گشتاسب میگونی، ح.، شمس، ب. و چشمه خاور، ب. (۱۳۸۷) بررسی آراء و نیازهای تفریحی بازدیدکنندگان پارک جنگلی سی‌سنگان. مجله علوم محیطی. ۶(۲): ۴۳-۵۴.

لقائی، ح. و طبری، م. (۱۳۸۲). مدیریت ایمنی در پارک‌ها و فضای سبز شهر تهران. مجله علوم و تکنولوژی محیط زیست. ۱۹: ۲۹-۳۸.

مجنونیان، هنریک. (۱۳۷۴). مباحثی پیرامون پارک‌ها، فضای سبز و تفرجگاه‌ها. انتشارات سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهر تهران. تهران، ۲۵۲ صفحه.

محمودی، ب. (۱۳۸۶). ارزیابی توان تفریحی منطقه جنگلی سامان عرفی منج در شهرستان لردگان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشکده منابع طبیعی دانشگاه مازندران. ۱۱۷ صفحه.

Hamilton, A.J. and Crompton, J.L. (1991) Identifying the dimensions service quality in park context. *Journal of Environment Management*. 32(3): 211-220.

Hellstrom, J. and Nordstrom, J. (2012) Demand and welfare effects in recreational travel models: Accounting for substitution between number of trips and days to day. *Journal of Transportation Research*. 46: 446-456.

Madjnonian, H. (1979) A methodology for social and economic assessment of outdoor recreation Parks. *Journal of Environmental Studies*. 9: 12-20.

پذیرایی، ورزشی و تفریحی همراه با ارتقای سطح امکانات و خدمات آن‌ها با توجه به ظرفیت برد منطقه که از عوامل اصلی ایجاد احساس امنیت در مناطق تفریحی جنگلی به شمار می‌روند.

از آنجایی که منطقه جنگلی ناهارخوران با توجه به جاذبه‌های ملی و منطقه‌ای شناخته شده است، توسعه و تجهیز مسیرهای گردشگری در این مناطق و ایجاد و نصب علائم، قوانین و مقررات در این مکان‌ها و تدوین دفترچه‌های راهنما برای گردشگران و آموزش آن‌ها و شناسایی مسیر و مناطقی که امنیت کافی برای تفریح دارند لازم به نظر می‌رسد. همچنین توجه به مقوله امنیت که از مولفه‌های اصلی در توسعه گردشگری می‌باشد، از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. در نتیجه پیشنهاد می‌شود به ایجاد امنیت اجتماعی از طریق استقرار نامحسوس انتظامات در این مناطق، توجه ویژه‌ای به عمل آید. در رابطه با عوامل فرهنگی و اجتماعی که شاید بتوان بیان داشت یکی از مهمترین عوامل در ایجاد امنیت و توسعه صنعت گردشگری در ایران است، لذا تنها از طریق جلب مشارکت عمومی در این مناطق از طرف مردم بومی می‌توان به این مهم دست یافت. در این راستا باید خاطر نشان ساخت که عوامل زیربنایی یا زیربناها یکی از ارکان اساسی فعالیت گردشگری به شمار می‌رود.

منابع

اسماعیلی ساری، ع. و لطیفی اسکویی، ن. (۱۳۸۷) ارزشگذاری اقتصادی - تفرجگاهی پارک جنگلی عون بن علی تبریز. مجله علوم و تکنولوژی محیط زیست، ۴: ۲۱۷-۲۰۸.

باقرزاده، ع. (۱۳۸۹) عوامل موثر بر تقاضای تفریح در پارک‌های جنگلی: مطالعه‌ی موردی پارک جنگلی داغلاز باغی شهرستان خوی. مجله‌ی تحقیقات اقتصاد کشاورزی، ۲(۲): ۳۱-۴۴.

Investigation of Effective Parameters on Tourism Security in Forest Parks of Naharkhoran

Elham Sedighi* and Mohammad Hasani

Department of Environmental Science, Faculty of Natural Resources, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Gorgan, Iran. *Corresponding Authors Email Address: elm.sedighi@gmail.com

Abstract

Among environmental resources, forests and forest parks play a vital role in promoting human welfare. Different factors effect on tourism development in which security is one of the most important factor. The aim of this study was to investigate security sense in woody promenades and its effective factors. The method was discribing-surveying. Information was gathered in 200 statistical populations by questionnaire. Tools study validation was face validity and reliability of questions was approved using the coefficient alpha of Crohn Bach at 0.7 levels. The results showed that security is a basic criterion for selection of forest recreational areas. Some forested areas and away from others has a negative relationship with a sense of security, and the choice for recreation. Also, there is a positive correlation among increasing number of tourists, near the public area and accessed ways with a sense of security in these areas. The results of the Kruskal-Wallis test also showed there are significant relationship among age individuals, promenade with various tourism such as family, friends and the group tourist resorts with a sense of security in forested boulevard. At the end some solutions are presented to increase alignment the desires of tourists with forest recreation system.

Keywords: recreation, security, tourist, density of vegetation cover, Naharkhoran.